

Падрыхтавана Кампаніяй
“Праваабаронцы за свабодныя выбары”

ДАПАМОЖНІК

па назіранню за выбарамі
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Мінск 2020 г.

ЗМЕСТ

Уступ	3
Кодэкс паводзін назіральніка	3
Інструкцыя для назіральнікаў па медычнай бяспецы ва ўмовах COVID-19	4
I. Паўнамоцтвы і абавязкі кароткатэрміновых назіральнікаў	6
II. Прававое рэгуляванне дзейнасці назіральнікаў	6
1. Хто можа выступаць у якасці назіральнікаў? (Артыкул 13 ВК)	6
2. Хто мае права назіраць без папярэдняга паведамлення?	7
3. Парадак накіравання назіральнікаў	7
3.1. Накіраванне назіральнікаў палітычнымі партыямі і грамадскімі аб'яднаннямі	7
3.2. Накіраванне назіральнікаў групай выбаршчыкаў	8
4. Парадак акрэдытацыі назіральнікаў	9
5. Права назіральнікаў	9
6. Дзеянні назіральнікаў пры выяўленні парушэнняў	11
III. Назіранне падчас галасавання і падліку галасоў	11
1. Датэрміновае галасаванне	12
1.1. На што звяртаць увагу?	12
1.2. Што можна зрабіць для прадухілення парушэння	13
2. Галасаванне ў дзень выбараў на ўчастку	14
2.1. Агульныя прынцыпы назірання	14
2.2. На што звяртаць увагу?	14
3. Галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыкаў	15
3.1. Што важна падчас назірання?	15
Падвядзенне вынікаў галасавання на ўчастку	15
1. Працэдура падліку	16
1.1. Падлік нявыкарыстаных бюлетэняў	16
1.2. Чарговасць адкрыцця скрынь для галасавання	16
1.3. Парадак падліку галасоў	16
1.4. Якія бюлетэні прызнаюцца несапраўднымі?	16
1.5. Выніковы пратакол	17
2. Агульныя прынцыпы назірання	17
Узоры справаздач	19
Форма 1. Датэрміновае галасаванне	20
Форма 2. Галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыка	35
Форма 3. Галасаванне на выбарчым участку ў дзень выбараў	39
Форма 4. Падлік галасоў	43
Узоры заяваў	49
Узор заявы аб вылучэнні назіральніка ва ўчастковую выбарчую камісію шляхам збору подпісаў выбаршчыкаў	50
Узор заявы назіральніка аб парушэнні Выбарчага кодэкса на імя старшыні ўчастковай выбарчай камісіі	51
Узор акта аб парушэнні выбарчага заканадаўства на выбарчым участку	52
Узор заявы назіральніка аб парушэнні выбарчага заканадаўства на імя пракурора	53
Пратакол аб выніках галасавання па выбарах дэпутата Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь	54

Уступ

ПАВАЖАНЫЯ НАЗІРАЛЬНІКІ!

Вы з'яўляецеся ўдзельнікамі кампаніі нацыянальнага назірання за выбарамі ў Беларусі “Правабаронцы за свабодныя выбары”, якая ладзіцца праваабарончым цэнтрам «Вясна» і Беларускай Хельсінкскім Камітэтам. Мэтай кампаніі з'яўляецца ацэнка выбарчага працэсу з пункту гледжання беларускага заканадаўства і міжнародных стандартаў свабодных і дэмакратычных выбараў, інфармаванне беларускай грамадскасці і міжнароднай супольнасці аб ходзе выбарчай кампаніі і выніках назірання.

Гэта каманда аднадумцаў і прафесіяналаў, перакананых у тым, што Беларусь не можа лічыцца прававой дзяржавай, пакуль у ёй не адбываюцца свабодныя і справядлівыя выбары, адпавядаючыя міжнародным стандартам. Мы рады Вас вітаць у нашай камандзе.

Менавіта ад працы назіральнікаў залежыць, наколькі наша місія будзе паспяховай. У выніку нашай працы мы зможам зрабіць высновы: ці былі выбары ў Беларусі прыкладам свабоднага волевыяўлення беларускага народа, ці прайшлі з грубейшымі сістэмнымі парушэннямі.

Мы не прадстаўляем ніводнага з кандыдатаў, мы баронім права грамадзян Беларусі самім абіраць сабе ўладу.

Да працы нацыянальных незалежных назіральнікаў ставяцца з вялікай павагай і цікаўнасцю, наша кампанія за часы сваёй працы з 2008 года зарэкамендавала сябе як прафесійная і аб'ектыўная.

Да нашых высноў існуе вялікая ўвага амбасад, нацыянальных і замежных СМІ. Нашы ацэнкі і выказванні ўважліва аналізуюць і беларускія ўлады.

Мы заклікаем Вас быць бесстароннімі, стрыманымі і адказнымі.

Кіраўніцтва кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” будзе імкнуцца зрабіць Вашу працу максімальна зручнай і бяспечнай.

Кодэкс паводзін назіральніка:

1. Назіральнік не можа ўваходзіць у выбарчыя штабы палітычных партый, асобных кандыдатаў, аказваць любую дапамогу, скіраваную на іх вылучэнне ці агітацыю, а таксама сумяшчаць працу ў некалькіх маніторынгавых сетках.
2. Назіральнік павінен аформіць свае паўнамоцтвы назіральніка ў парадку, які ўстаноўлены заканадаўствам, мець пры сабе пасведчанне асобы.
3. Назіральнік павінен захоўваць строгую бесстароннасць пры выкананні сваіх абавязкаў і ні ў якім разе не можа выказваць перавагу ў адносінах да партый, кандыдатаў ці адносна якіх-небудзь спрэчных пытанняў, якія ўзнікаюць падчас выбараў.
4. Назіральнік павінен выконваць свае абавязкі ў ненавязлівай манеры і не павінен умешвацца ў выбарчы працэс.
5. Назіральнік, які мае паўнамоцтвы назіральніка, можа задаваць пытанні прадстаўнікам выбарчых камісій і органаў улады, прыцягваць іх увагу да невыканання заканадаўства, у тым ліку – падаваць скаргі ва ўстаноўленым парадку.
6. Высновы і заключэнні назіральніка павінны быць заснаваны на асабістых назіраннях ці на выразных і пераканаўчых фактах і доказах.
7. Назіральнік не павінен падвргаць сябе празмернай рызыцы.

Дадзены Кодэкс распрацаваны дзеля таго, каб паводзіны ўсіх удзельнікаў сістэмы назірання адпавядалі высокім прафесійным і асабістым стандартам.

Інструкцыя для назіральнікаў кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” па медычнай бяспецы ва ўмовах COVID-19¹

Звярніце ўвагу, што дадзеная выбарчая кампанія ў адрозненне ад ранейшых будзе праходзіць у асаблівых умовах, напрыклад, паседжанні органаў па ўтварэнні выбарчых камісій будуць праходзіць у рэжыме відэаканферэнцый, альбо размяшчацца на інтэрнэт-рэсурсах у поўным аб'ёме.

Паспрабуйце ажыццяўляць назіранне ў дыстанцыйным рэжыме там, дзе гэта магчыма.

Указанні штаба па назіранні за асобнымі аспектамі выбарчай кампаніі будуць складзеныя зыходзячы з актуальнай эпідэміялагічнай абстаноўкі. Мы не будзем падвяргаць вашы жыццё і здароўе неапраўданай рызыцы.

Настойліва просім выконваць дадзеныя рэкамендацыі, каб захаваць свае жыццё і здароўе ў бяспецы.

1. Перад выходам з дому ацэніце сваё самаадчуванне і вымерайце тэмпературу. Пры падвышанай тэмпературы ці дрэнным самаадчуванні звяртайцеся да лекара і заставайцеся дома. Не падвяргайце сваё здароўе і здароўе навакольных неапраўданай рызыцы. У выпадку, калі вы захварэлі, у тым ліку, каронавіруснай інфекцыяй, паведаміце пра гэта свайму рэгіянальнаму каардынатару.

2. Выкарыстоўвайце маску.

Увага! Памятайце, што маска з'яўляецца эфектыўнай не больш 2х гадзін, а таксама што ў выпадку намакання (увільгатнення) маскі, нават калі прайшло менш 2х гадзін з моманту выкарыстання, маску неабходна неадкладна замяніць. Таму пры назіранні за асобнымі этапамі выбарчай кампаніі паклапаціцеся пра тое, каб мець пры сабе неабходную колькасць масак, асабліва пры знаходжанні на ўчастку для галасавання на працягу больш 2х гадзін.

Як апранаць, выкарыстоўваць, здымаць і ўтылізаваць маску:

- Перад тым як надзець маску, апрацуйце рукі спіртазмяшчальным сродкам або вымойце іх з мылам.
- Надзеньце маску так, каб яна закрывала нос і рот без зазораў паміж тварам і маскай.
- Не дакранайцеся маскі падчас выкарыстання; у выпадку дакранання апрацуйце рукі спіртазмяшчальным сродкам і вымойце іх з мылам.
- Каб зняць маску: зніміце маску, трымаючыся за гумкі ззаду (не дакранаючыся да пярэдняй часткі маскі); і адразу ж выкіньце ў кантэйнер для адходаў (які зачыняецца); апрацуйце рукі спіртазмяшчальным сродкам або вымойце іх з мылам.
- Не выкарыстоўвайце аднаразовую маску паўторна. Шматразовую маску неабходна сціраць асобна, а пасля мыцця прагладзіць гарачым прасам з двух бакоў.

3. Як мага часцей мыйце рукі, апрацоўвайце спіртазмяшчальным антысептыкам (гелем, сурвэткамі).

Увага! Антысептык наносіцца ў невялікай колькасці на сухія рукі і старанна ўціраецца ў далоневыя, тыльныя і міжпальцавыя паверхні скуру рук да поўнага высыхання.

4. Паспрабуйце не дакранацца рукамі да твару і мыйце рукі перад і пасля такіх дакрананняў.

5. Пры кашлі і чханні прыкрывайце рот і нос сурвэткай або згібам локця; адразу выкідайце сурвэтку ў кантэйнер для смецця і апрацоўвайце рукі спіртазмяшчальным антысептыкам або мыйце іх вадой з мылам.

6. Пазбягайце фізічных кантактаў, уключаючы поціскі рукі і абдымкі. У знак прывітання махайце рукой, рабіце ківок ці паклон.

7. Пазбягайце камунікацыі з асобамі, якія не ў масках, а ў памяшканнях, дзе знаходзяцца асобы без масак, прытрымлівайце ад такіх асоб бяспечную дыстанцыю.

8. Выконвайце дыстанцыю ў 1,5 - 2м, асабліва калі ў чалавека кашаль, насмарк ці падвышаная тэмпература.

9. Паспрабуйце адкрываць дзверы не далонню. Па магчымасці праводзьце дэзынфекцыю паверхняў, асабліва дзвярных ручак і паверхні дзвярэй.

10. Выкарыстоўвайце, пры неабходнасці, аднаразовыя папяровыя хусткі, ручнікі, сурвэткі.

11. Памятаеце аб неабходнасці як мага часцей праветрываць памяшканне, у якім вы знаходзіцеся.

¹Інструкцыя падрыхтавана на аснове:

Рэкамендацый СААЗ для насельніцтва ў сувязі з распаўсюджваннем каронавіруснай інфекцыі (COVID-19);
Рэкамендацый Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь па сацыяльным дыстанцыяванні ў перыяд рэгістрацыі выпадкаў інфекцыі COVID-19 (каронавіруснай інфекцыі)

I. Паўнамоцтвы і абавязкі кароткатэрміновых назіральнікаў

Кароткатэрміновыя назіральнікі (КТН) з'яўляюцца важным звяном сістэмы маніторынга выбараў. У сваёй дзейнасці КТН кіруюцца дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь і міжнароднымі стандартамі свабодных і справядлівых выбараў, Кодэксам паводзін назіральнікаў, даручэннямі і распараджэннямі цэнтральнага офіса і рэгіянальных каардынатораў. Кароткатэрміновыя назіральнікі ажыццяўляюць маніторынг апошніх этапаў выбарчай кампаніі: галасавання і падліку галасоў.

Кароткатэрміновыя назіральнікі:

- праходзяць навучанне, якое арганізавана для іх ДТН (доўгатэрміновымі назіральнікамі) і кіраўніцтвам кампаніі;
- вядуць падлік кожнага выбаршчыка, які прыняў удзел у галасаванні па методыцы, якая прадстаўлена падчас навучання;
- аператыўна перасылаюць формы справаздачы ў тэрмін, вызначаны кіраўніцтвам кампаніі;
- выконваюць указанні ДТН падчас назірання;
- падчас падліку галасоў звяртаюць увагу, каб падлік ажыццяўляўся асобна па кожнаму віду галасавання, а вынікі яго агалошваліся;
- у выпадку выяўлення парушэнняў выбарчага заканадаўства складаюць скаргі, якія перадаюць ва УВК, кантралююць разгляд сваіх скаргаў; іх копіі перадаюць ДТН;
- неадкладна па форме справаздачы паведамляюць у цэнтральны офіс і ДТН аб інцыдэнтах падчас назірання;
- у выпадку, калі КТН не спраўляецца са сваімі функцыямі, па рашэнні ДТН яны могуць быць заменены на іншых;
- устанаўліваюць кантакты з мэтай інфармавання пра ход выбарчай кампаніі.

II. Правое рэгуляванне дзейнасці назіральнікаў

У Артыкуле 13 Выбарчага кодэкса замацавана: падрыхтоўка і правядзенне выбараў адбываецца адкрыта і галосна. Прысутнасць назіральнікаў пры правядзенні выбарчых працэдур – адна з форм забеспячэння адкрытасці і галоснасці выбарчага працэса. Кола суб'ектаў, якія маюць права назіраць за правядзеннем выбараў, працэдура афармлення паўнамоцтваў назіральнікаў, іх правы і абавязкі вызначаюцца Выбарчым кодэксам (ВК) і Пастановамі Цэнтральнай камісіі (ЦВК).

1. Хто можа выступаць у якасці назіральнікаў? (Артыкул 13 ВК)

- дэпутаты Палаты прадстаўнікоў
- члены Савета Рэспублікі
- дэпутаты мясцовых Саветаў
- давераныя асобы кандыдатаў у Прэзідэнты
- прадстаўнікі палітычных партый
- прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў
- прадстаўнікі працоўных калектываў
- прадстаўнікі грамадзян
- замежныя (міжнародныя) назіральнікі
- прадстаўнікі СМІ

2. Акрэдытацыя

Тэрмін паўнамоцтваў назіральніка пачынаецца з дня яго акрэдытацыі і заканчваецца ў дзень ўстанаўлення адпаведнай камісіяй вынікаў падліку галасоў, вынікаў або вынікаў выбараў. Назіральнікі акрэдытуюцца камісіямі:

- прадстаўнікі палітычных партый
- прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў
- прадстаўнікі працоўных калектываў
- прадстаўнікі грамадзян

пры прад'яўленні дакумента аб накіраванні назіральнікам і пашпарта грамадзяніна Рэспублікі Беларусь. Папярэдняга паведамлення аб накіраванні назіральніка не патрабуецца:

- дэпутаты Палаты прадстаўнікоў
- члены Савета Рэспублікі
- давераныя асобы кандыдатаў у Прэзідэнты
- дэпутаты мясцовых Саветаў у камісіях і на ўчастках для галасавання, якія размешчаны на тэрыторыі той адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі, у склад мясцовага Савета якой яны абраны;

для акрэдытацыі прад'яўляюць ў камісію адпаведнае пасведчанне, якое пацвярджае іх статус.

Прадстаўнікі СМІ маюць права прысутнічаць на пасяджэннях камісій, у памяшканнях для галасавання,

Кандыдаты ў Прэзідэнты маюць права прысутнічаць на выбарчых участках пры падліку галасоў.

3. Парадак накіравання назіральнікаў

Рэгуляванне парадку накіравання назіральнікаў, вызначэнне правіл афармлення іх паўнамоцтваў адносяцца да кампетэнцыі Цэнтральнай камісіі.

Пастанова ЦВК ад 8 мая 2020 г. № 15 усталявала наступную працэдуру вылучэння і рэгістрацыі назіральнікаў:

3.1. Накіраванне назіральнікаў палітычнымі партыямі і грамадскімі аб'яднаннямі

Палітычная партыя і іншае грамадскае аб'яднанне могуць накіраваць на паседжанне адпаведнай выбарчай камісіі, на ўчастак для галасавання аднаго назіральніка, а з папярэдняй згоды камісіі – і болей.

Накіроўваць назіральнікаў маюць права:

- кіруючыя органы палітычных партый, іншых рэспубліканскіх грамадскіх аб'яднанняў -- на паседжанні ЦВК і іншых камісій, на ўчасткі для галасавання на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь;
- кіруючыя органы абласных арганізацыйных структур палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў -- на паседжанні выбарчых камісій (за выключэннем ЦВК), на ўчасткі для галасавання, размешчаныя на тэрыторыі вобласці;
- кіруючыя органы Мінскіх гарадскіх арганізацыйных структур палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў – на паседжанні Мінскай гарадской, раеных у горадзе, ўчастковых выбарчых камісій; на ўчасткі для галасавання, размешчаныя на тэрыторыі Мінска;
- кіруючыя органы раённых у горадзе арганізацыйных структур палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў – на пасяджэння раённай у горадзе і ўчастковых камісій, на ўчасткі для галасавання, размешчаныя на тэрыторыі раёна ў горадзе;

Хто прымае рашэнне аб накіраванні назіральніка?

Рашэнне аб накіраванні палітычнай партыяй, іншым грамадскім аб'яднаннем назіральнікаў на паседжанне выбарчай камісіі, на ўчастак для галасавання прымае адпаведна кіруючы орган або сход першаснай арганізацыі палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання.

Назіральнік можа не быць сябрам адпаведнай партыі або грамадскага аб'яднання.

Які неабходны дакумент?

Дакументам аб накіраванні назіральніка ад палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання з'яўляецца пратакол, ці копія пратакола, ці выписка з пратакола паседжання кіруючага органа палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання ці іх арганізацыйных структур, схода першаснай арганізацыі.

У пратаколе ці выписцы з пратакола ўказваюцца:

1. назва, адрас і нумар тэлефона кіруючага органа палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання ці іх арганізацыйных структур;
2. дата прыняцця рашэння;
3. колькасць сябраў кіруючага органа (першаснай арганізацыі) і колькасць прысутных;
4. прозвішча, імя, імя па бацьку назіральніка, з указаннем таго, што ён з'яўляецца прадстаўніком палітычнай партыі, іншага грамадскага аб'яднання, якая (якое) яго накіроўвае;
5. дата нараджэння і месца жыхарства, нумар тэлефона назіральніка;
6. назва камісіі ці нумар участка, куды ён накіроўваецца.

3.2. Накіраванне назіральнікаў групай выбаршчыкаў

Група выбаршчыкаў шляхам падачы заявы можа накіраваць назіральніка, які пражывае на тэрыторыі ўчастка для галасавання, на паседжанне адпаведнай ўчастковай выбарчай камісіі, на ўчастак для галасавання.

Група выбаршчыкаў можа накіраваць на паседжанне адпаведнай выбарчай камісіі, на ўчастак для галасавання аднаго назіральніка, а з папярэдняй згоды камісіі – і болей. Для гэтага трэба сабраць не менш за 10 подпісаў выбаршчыкаў, якія пражываюць адпаведна на тэрыторыі ўчастка для галасавання.

Які неабходны дакумент?

Дакументам аб накіраванні назіральніка з'яўляецца заява групы выбаршчыкаў, у якой указваюцца:

1. прозвішча, імя, імя па бацьку назіральніка;
2. дата нараджэння, месца жыхарства, нумар тэлефона назіральніка;
3. назва камісіі ці нумар участка, куды ён накіроўваецца;
4. прозвішча, імя, імя па бацьку, дата нараджэння і месца жыхарства кожнага выбаршчыка, які падпісаў заяву.

Працоўны калектыў арганізацыі, калектыў структурнага падраздзялення арганізацыі, размешчанага на тэрыторыі раёна, горада абласнога падпарадкавання, які не мае раённага дзялення, альбо раёна ў горадзе накіроўвае назіральнікаў на пасяджэнні раённай, гарадской, раённай у горадзе і ўчастковых камісій, на ўчасткі для галасавання ў межах тэрыторыі адпаведнага раёна, горада альбо раёна ў горадзе, а таксама на пасяджэнні адпаведнай абласной, Мінскай гарадской камісіі. Пры накіраванні назіральнікаў ад структурных падраздзяленняў (структурнага падраздзялення) арганізацыі назіральнікі ад працоўнага калектыву арганізацыі не накіроўваюцца.

Рашэнне аб накіраванні назіральнікаў прымае сход (канферэнцыя) працоўнага калектыву арганізацыі, сход калектыву структурнага падраздзялення арганізацыі. Рашэнне аб накіраванні назіральніка афармляецца пратаколам. У пратаколе сходу (канферэнцыі) працоўнага калектыву арганізацыі, сходу калектыву структурнага падраздзялення ўказваецца:

1. назва, адрас і нумар тэлефона арганізацыі, структурнага падраздзялення;
2. колькасць членаў працоўнага калектыву арганізацыі (абраных на канферэнцыю дэлегатаў), калектыву структурнага падраздзялення арганізацыі і лік прысутных на сходзе (канферэнцыі);
3. дата прыняцця рашэння;
4. прозвішча, імя, імя па бацьку і дата нараджэння назіральніка;
5. месца жыхарства і нумар тэлефона назіральніка;
6. назва камісіі або нумар участка для галасавання, куды ён накіроўваецца.

Для акрэдытацыі назіральніка ў адпаведную камісію прадстаўляецца пратакол аб накіраванні назіральніка, або копія пратаколу, або выпіска з пратаколу

4. Парадак акрэдытацыі назіральнікаў (КТН)

Дакумент аб накіраванні назіральніка на паседжанне выбарчай камісіі, на ўчастак для галасавання прадстаўляецца ў адпаведную выбарчую камісію, на ўчастак для галасавання не пазней 20.00 дня галасавання (9 жніўня 2020 г.). Улічваючы задачы місіі, неабходна, каб назіральнікі былі акрэдытаваны не пазней 8.08.2020 г. (за дзень да пачатку галасавання), калі іншае не вызначана ДТН ці кіраўніцтвам кампаніі асобна.

Назіральнікі, накіраваныя на ўчасткі для галасавання, акрэдытуюцца пры адпаведных выбарчых камісіях шляхам унясення запіса ў журнал акрэдытацыі назіральнікаў. У журнале ўказваюцца:

1. дата паступлення дакумента аб накіраванні назіральніка;
2. прозвішча, імя, імя па бацьку назіральніка;
3. звесткі пра тое, якой арганізацыяй ці групай грамадзян накіраваны назіральнік.

Пры падачы дакументаў назіральнік павінен пераканацца ў тым, што ягоныя дакументы зарэгістраваны і, адпаведна, на наступны дзень не ўзнікне праблем з ягоным допускам да назірання.

5. Права назіральнікаў (Артыкул 13 ВК):

Практыка прымянення артыкула 13 ВК паказвае, што выбарчыя камісіі схільны вырываць пералік правоў назіральнікаў з кантэксту артыкула і выкарыстоўваць яго абмежавальна: на іх думку, назіральнікі маюць толькі тыя правы, якія прадугледжаны дадзеным пералікам. Нярэдка рэалізацыя і пералічаных правоў ускладняецца з-за забарон з боку выбарчых камісій, аднак назіральнік мае права і павінен у карэктнай форме патрабаваць прадстаўлення вызначаных артыкулам 13 ВК магчымасцяў, адзначаючы адмову ў іх рэалізацыі як парушэнне.

Назіральнік мае права	Назіральнік НЕ мае права
<ol style="list-style-type: none"> 1. прысутнічаць на паседжаннях адпаведных камісій*; 2. прысутнічаць пры пламбіраванні ці апячатванні скрынь для галасавання; 3. знаходзіцца ў дзень галасавання ў памяшканнях для галасавання з моманту пламбіравання ці апячатвання скрынь для галасавання да заканчэння падвядзення вынікаў галасавання**; 4. прысутнічаць пры датэрміновым галасаванні, галасаванні па месцы знаходжання грамадзян, пры паўторным падліку галасоў грамадзян**; 5. назіраць за выдачай бюлетэняў, ходам галасавання, выкананнем устаноўленага Выбарчым кодэксам парадку галасавання; 6. звяртацца з прапановамі і заўвагамі па пытаннях арганізацыі галасавання да старшыні ўчастковай, лічылнай камісіі ці да яго намесніка; 7. атрымліваць інфармацыю пра вынікі падліку галасоў і складанне пратаколаў адпаведных камісій пра вынікі выбараў, рэферэндума, галасаванні па адкліканні дэпутата; 8. знаёміцца з пратаколамі ўчастковых камісій аб выніках галасавання і пратаколамі адпаведных камісій аб выніках выбараў, рэферэндума, галасаванні па адкліканні дэпутата, падпісанымі і накіраванымі ў вышэйстаячую камісію згодна з Выбарчым кодэксам***; 9. вырабіць копію пратакола ўчастковай камісіі аб выніках галасавання сваімі сіламі і сродкамі****; 10. накіроўваць звароты ў адпаведную ці вышэйстаячую камісію, ці пракурору аб парушэннях Кодэкса і іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь па выбарах; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. займацца агітацыяй у любой яе форме; 2. аказваць кандыдатам у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь, у дэпутаты якую-небудзь інфармацыйную, метадычную, фінансавую ці іншую дапамогу; 3. ствараць перашкоды ў правядзенні галасавання; 4. прадпрымаць дзеянні, якія парушаюць таямніцу галасавання; 5. весці апытанні грамадзян, якія прыбылі для галасавання, і прагаласаваўшых; 6. запаўняць за грамадзяніна па ягонай просьбе бюлетэнь; 7. ствараць перашкоды для нармальнай працы камісій і правядзення галасавання; 8. знаходзіцца побач са сталамі выдачы бюлетэняў, каля кабін і скрынь для галасавання; 9. умешвацца ў працу камісій.

*назіральнік мае права прысутнічаць на ўсіх калегіяльных мерапрыемствах выбарчых камісій;

**фармальна прысутнасць у памяшканні, дзе праводзяцца выбарчыя працэдуры, без рэальнай магчымасці бачыць і чуць тое, што адбываецца, неабходна расцэньваць як недапушчальнае абмежаванне прынцыпа празрыстасці і галоснасці правядзення выбараў;

*** права знаёміцца з дакументамі, якія маюць адносіны да выбарчага працэса, уключае таксама права рабіць выпіскі, фотаздымкі гэтых дакументаў, капіраваць іх любымі даступнымі назіральніку спосабамі;

**** на практыцы гэта права зводзіцца да дазволу назіральнікам капіраваць выніковыя пратаколы тэхнічнымі сродкамі, якімі яны валодаюць (ксеракс, фотаапарат, камера мабільнага тэлефона і г.д.), альбо перапісаць змест ад рукі. Адсутнасць патрабавання да камісій завяраць сапраўднасць скапіраванай інфармацыі сваімі подпісамі і пячаткамі значна зніжае доказную каштоўнасць не завераных такім чынам копій.

Варта памятаць: пры ажыццяўленні назірання на ўчастках для галасавання, якія створаны ў бальніцах і іншых стацыянарных лячэбна-прафілактычных установах, назіральнікі павінны выконваць вызначаныя ў дадзеных установах правілы.

Увага! Паўнамоцтвы назіральніка ва ўчастковай камісіі і на ўчастку для галасавання спыняюцца пасля падвядзення вынікаў падліку галасоў на ўчастку, а ў астатніх выбарчых камісіях – пасля падвядзення вынікаў выбараў.

6. Дзеянні назіральнікаў пры выяўленні парушэнняў

Згодна з Артыкулам 49.1 ВК, пры выяўленні парушэнняў патрабаванняў Выбарчага кодэкса і іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь, назіральнікі маюць права звярнуцца з заявай аб спыненні парушэння ў адпаведную ці вышэйстаячую камісію, да пракурора або скласці пра гэта акт, які падпісваецца асобай, што выявіла парушэнне. Заява ці акт, якія пададзены ў камісію, падлягаюць абавязковай рэгістрацыі і разгляду. **Згодна з ч.9 арт. 55 ВК, пасля заканчэння падліку галасоў участковая камісія праводзіць паседжанне, падчас якога павінна разгледзець скаргі і заявы аб парушэннях пры галасаванні ці падліку галасоў.**

Заявы пра парушэнні патрабаванняў ВК, якія паступілі ў камісіі, дзяржаўныя органы і грамадскія аб'яднанні ў перыяд падрыхтоўкі да выбараў ці пасля выбараў, павінны разглядацца ў трохдзённы тэрмін, а якія паступілі ў дзень выбараў – неадкладна. У выпадку, калі факты, якія ўтрымліваюцца ў заявах, патрабуюць праверкі, рашэнні па іх прымаюцца не пазней чым у дзесяцідзённы тэрмін. Пры гэтым вышэйстаячая камісія мае права сама прыняць рашэнне па сутнасці заявы і па пытанні, аднесеным Выбарчым кодэксам да кампетэнцыі ніжэйстаячай камісіі. Заяўнік мае права знаёміцца з матэрыяламі, якія звязаны з разглядам ягонага звароту.

Вы, як назіральнікі, павінны актыўна рэагаваць на парушэнні выбарчага заканадаўства. У гэтых выпадках неабходна кіравацца **наступным алгарытмам дзеянняў:**

1. скласці акт па дадзеным факце з указаннем неабходных дэталей (дзе, калі, кім і якія канткрэтна здзейснены дзеянні, а таксама ўказаць сведак і, па магчымасці, заверыць акт іх подпісамі);
2. падаць на імя старшыні адпаведнай выбарчай камісіі ці дзяржаўнага органа заяву аб выяўленым парушэнні і прасачыць, каб яна была разгледжана на паседжанні камісіі пасля заканчэння падліку галасоў;
3. апісаць дадзеныя падзеі ў адпаведным раздзеле маніторынга;
4. паведаміць пра дадзены факт доўгатэрміноваму назіральніку ці кіраўніцтву кампаніі і перадаць туды копіі складзеных дакументаў;
5. адсочваць далейшыя адказы на скаргі з вышэйстаячых акруговых камісій, дзяржаўных оранаў, судаў. Пра атрыманыя адказы інфармаваць ДСН ці кіраўніцтва кампаніі і дасылаць туды копіі адказаў

III. Назіранне падчас галасавання і падліку галасоў

Выбарчы кодэкс прадугледжвае магчымасць:

1. датэрміновага галасавання;
2. галасавання на выбарчым участку;
3. галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў.

1. Датэрміновае галасаванне

На выбарах Прэзідэнта 2020 года кампанія не мае намеру паўсюдна падлічваць яўку на ўчасткі для галасавання. Аднак, калі КТН гатовыя праводзіць такую працу на сваім участку, ім варта ўзгадніць дэталі з ДТН ці кіраўніцтвам кампаніі і атрымаць доступ да адпаведных формаў.

Згодна з арт. арт. 51, 53 ВК, выбаршчык, які не мае магчымасці ў дзень выбараў знаходзіцца па месцы свайго жыхарства, мае права не раней чым за 5 дзён да выбараў ва ўмовах, якія выключаюць кантроль за ягоным волевыяўленнем, запоўніць у памяшканні ўчастковай камісіі бюлетэнь і апусціць яго ў апячатаную асобную скрыню для галасавання.

- Афіцыйнага пацверджання прычын немагчымасці выбаршчыка прыйсці ў памяшканне для галасавання ў дзень выбараў не патрабуецца.

Датэрміновае галасаванне ажыццяўляецца з 10 да 14 і з 16 да 19 гадзін у прысутнасці не менш чым двух сяброў участковай камісіі ў спецыяльна адведзеных памяшканнях, дзе павінны быць абсталяваны ў дастатковай колькасці кабіны ці пакоі для таёмнага галасавання, вызначаны месцы выдачы бюлетэняў і ўсталяваны скрыні для галасавання. Скрыні для галасавання ўсталёўваюцца такім чынам, каб галасуючыя пры падыходзе да іх абавязкова праходзілі праз кабіны ці пакоі для таёмнага галасавання. Скрыні для галасавання павінны знаходзіцца ў полі зроку сяброў участковай камісіі і назіральнікаў.

Пры атрыманні бюлетэня выбаршчык уласнаручна распісваецца ў спісе грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах, і ўказвае дату датэрміновага галасавання.

У першы дзень датэрміновага галасавання скрыні для галасавання правяраюцца, пламбіруюцца ці апячатваюцца старшынёй участковай камісіі ў прысутнасці не менш чым двух трацін сяброў ад складу камісіі.

Пасля завяршэння кожнага дня датэрміновага галасавання, а менавіта ў 19.00, старшыня УВК вывешвае пратакол з адзначэннем колькасці выбаршчыкаў, якія прагаласавалі ў кожны дзень галасавання; у апошні дзень – з указаннем агульнай колькасці выбаршчыкаў, якія атрымалі бюлетэні для галасавання. Гэта трэба ўлічваць, калі назіральнік ажыццяўляе штодзённы падлік яўкі выбаршчыкаў.

1.1. На што звяртаць увагу?

Участак для галасавання павінен быць адчынены своєчасова ў 10.00 і зачынены роўна ў 19.00 або пасля сыходу апошняга выбаршчыка, які прыйшоў на ўчастак да 19.00. Неабходна звярнуць увагу, ці мае нехта з пабочных асоб доступ на выбарчы ўчастак з 14.00 да 16.00. Неабходна адзначаць, ці фіксаваліся выпадкі арганізаванага прыходу на выбарчы ўчастак работнікаў арганізацый і прадпрыемстваў, студэнтаў і г.д.

Апячатванне скрыні для галасавання

Пачынаць назіранне неабходна як мінімум за паўгадзіны (гадзіну) да афіцыйнага пачатку датэрміновага галасавання. Папярэдне можна ўзгадніць са старшынёй участковай камісіі больш дакладны час апячатвання скрыні для датэрміновага галасавання, але прыйсці варта раней названага тэрміну, каб да прыходу назіральнікаў скрыня не была ўжо апячатана. Назіральнік павінен пераканаецца, што да апячатвання ў скрыні для галасавання нічога не было. Варта (па магчымасці) агледзець скрыню для галасавання і высветліць, ці магчыма адчыніць яе без парушэння цэласнасці пячаткі, напрыклад, адкруціць ці лёгка зняць ніжнюю частку.

Таксама праверце, ці заклеіваюцца паперай і апячатваюцца шчыліны ў скрыні пасля заканчэння кожнага дня датэрміновага галасавання. Звярніце ўвагу, ці вывешваецца і скаладаецца штодня старшынёй камісіі пратакол, у якім указвацца колькасць бюлетэняў, атрыманых камісіяй, колькасць грамадзян, якія атрымалі бюлетэні (у апошні дзень датэрміновага галасавання -- агульная колькасць грамадзян, якія атрымалі бюлетэні), колькасць сапсаваных і нявыкарыстаных бюлетэняў. Пратакол павінен быць падпісаны старшынёй ці ягоным намеснікам і вывешаны на ўчастку для галасавання для ўсеагульнага азнаямлення.

Інфармацыйныя матэрыялы

У памяшканні выбарчай камісіі павінны знаходзіцца плакаты з біяграфічнымі дадзенымі і іншымі звесткамі пра кандыдатаў. Неабходна звярнуць увагу, каб на стэндах прысутнічала інфармацыя пра ўсіх зарэгістраваных кандыдатаў у дэпутаты.

Выдача бюллетэняў

Забаронена выдаваць бюлетэні выбаршчыку без прад'яўлення дакумента, які сведчыць пра яго асобу.

Неабходна пераканаецца, што дадзеная асоба ўнесена ў спіс выбаршчыкаў.

Дадатковае ўнясенне ў спіс выбаршчыкаў з выкарыстаннем дакумента, які не сведчыць пра месца жыхарства асобы (без пашпарта), забаронена.

Грамадзяне, у якіх адсутнічае рэгістрацыя на тэрыторыі дадзенага ўчастка для галасавання, ўносяцца ў спіс выбаршчыкаў на падставе пашпарта грамадзяніна Рэспублікі Беларусь і дакумента, які пацвярджае пражыванне на тэрыторыі ўчастка для галасавання (дагавор куплі-продажу, арэнды, найму і інш.), пры ўмове, што выбаршчык яшчэ не прагаласаваў на ўчастку для галасавання па месцы жыхарства (месцы знаходжання), які ўказаны ў пашпарце (пасведчанні аб рэгістрацыі). З гэтай мэтай участковая камісія павінна звязацца з участковай камісіяй ўчастка для галасавання, на тэрыторыі якога выбаршчык зарэгістраваны, каб удакладніць, ці выдаваўся гэтаму выбаршчыку бюлетэнь для галасавання. Калі ў спісе выбаршчыкаў няма адзнакі аб выдачы выбаршчыку бюлетэня для галасавання, ён ўключаецца дадаткова ў спіс, пры гэтым участковая камісія ўчастка для галасавання, на тэрыторыі якога грамадзянін мае рэгістрацыю па месцы жыхарства (месцы знаходжання), выключае выбаршчыка са свайго спісу.

Варта сачыць, каб выбаршчыку не выдавалася больш за адзін бюлетэнь як па адным, так і па некалькіх дакументах.

Выбаршчык, які не мае магчымасці самастойна запоўніць бюлетэнь, мае права запрасіць у кабінку або пакой для таёмнага галасавання іншую асобу па сваім жаданні, акрамя сяброў камісіі і назіральнікаў.

1.2. Што можна зрабіць для прадухілення парушэння

- а)** сфатаграфавать апячатаную скрыню для датэрміновага галасавання перад пачаткам галасавання, пасля завяршэння датэрміновага галасавання і перад пачаткам галасавання ў дзень выбараў, для чаго можна выкарыстаць як лічбавы фотаапарат, так і фотаапарат са тавага тэлефона. Параўнанне размяшчэння пячатак, налепак на скрыні можа выкрыць незаконнае яе ўскрыццё. Для большай гарантыі таго, што скрыня для датэрміновага галасавання не будзе ўскрыта пры захоўванні ў адсутнасць назіральніка, вы можаце прапанаваць сябрам выбарчай камісіі паставіць і свой подпіс на стужках паперы, якімі апячатваецца скрыня і пакой для яе захавання. Але трэба ўлічваць, што няма нормы ВК, якая накладвае на іх такі абавязак; больш за тое, сябры выбарчай камісіі арыентаваны на адмову ў такой сітуацыі
- б)** падлічыць колькасць выбаршчыкаў падчас датэрміновага галасавання і параўнаць гэтую лічбу з выніковай, унесенай у пратакол участковай камісіі.

Асаблівыя дзеянні назіральнікаў падчас датэрміновага галасавання

Назіральнікі накіроўваюцца на выбарчы ўчастак па магчымасці па двое з разлікам, каб на ўчастку заўсёды знаходзіўся як мінімум адзін з іх. Пакідаць участак абодвум назіральнікам адначасова забараняецца!

Назіральнікі фіксуюць і адзначаюць кожнага выбаршчыка, які апусціў бюлетэнь у выбарчую скрыню, каб ведаць дакладную колькасць прагаласаваўшых на выбарчым участку. Пасля заканчэння галасавання назіральнік звярае лічбу колькасці прагаласаваўшых, указаную ў вывешаным старшынёй УВК пратаколе, з лічбай свайго ўласнага падліку.

Пасля зверкі лічбаў назіральнік запаўняе адпаведныя формы.

2. Галасаванне ў дзень выбараў на ўчастку

Правілы правядзення галасавання на ўчастку ў дзень выбараў аналагічныя тым, якія выкарыстоўваюцца пры датэрміновым галасаванні.

На выбарах Прэзідэнта 2020 года кампанія не мае намеру паўсюдна падлічваць яўку на ўчасткі для галасавання. Аднак, калі КТН гатовыя праводзіць такую працу на сваім участку, ім варта ўзгадніць дэталі з ДТН ці кіраўніцтвам кампаніі.

2.1. Агульныя прынцыпы назірання

Калі КСН мае намер назіраць за ўсім днём галасавання, назіранне на ўчастку ў дзень галасавання неабходна пачынаць не пазней 7.30, да моманту апячатвання скрынь для галасавання. Неабходна ўпэўніцца, што да апячатвання скрыні былі пустыя, а апячатванне праведзена такім чынам, які выключае магчымасць ускрыцця крышкі без пашкоджання пячаткі. Пры апячатванні павінны прысутнічаць не меней за дзве траціны ад агульнага складу камісіі.

Перад пачаткам галасавання неабходна даведацца пра колькасць бюлетэняў, атрыманых камісіяй, агульную колькасць выбаршчыкаў на ўчастку, колькасць выбаршчыкаў, якія прагаласавалі датэрмінова. Калі старшыні камісій адмаўляюцца прадставіць назіральнікам такія звесткі, не паведамляюць у далейшым дадзеныя пра ход галасавання, гэта неабходна адзначаць як парушэнне прынцыпу галаснасці і адкрытасці выбараў.

Назіральнік павінен знаходзіцца на вызначаным яму месцы. Пры гэтым месца яго знаходжання павінна забяспечваць магчымасць назірання за дзеяннямі камісіі і скрыняй для галасавання.

Усе камунікацыі з камісіяй назіральнік здзяйсняе толькі праз старшыню або яго намесніка.

2.2. На што звяртаць увагу?

1. скрыні для галасавання, у тым ліку для датэрміновага і галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў, павінны пастаянна знаходзіцца ў полі зроку назіральніка (ч.1 арт.51 ВК);
2. галасаванне аднаго выбаршчыка за іншага або "галасаванне" сяброў камісіі за выбаршчыкаў, якія не прыйшлі на галасаванне, не дапускаецца (ч.1 арт.52 ВК);
3. бюлетэні павінны быць падпісаны як мінімум двума сябрамі выбарчай камісіі (ч.8 арт.72 ВК);
4. выбарчыя бюлетэні сябры камісіі павінны выдаваць выбаршчыку пад роспіс і толькі па прад'яўленні пашпарта ці пасведчання асобы, якое яго замяняе (ч.2 атр.52 ВК):
 - ваеннага білета (для ваеннаслужачых тэрміновай службы);
 - службовага пасведчання работніка дзяржаўнага органа (арганізацыі);
 - пасведчання кіроўцы;
 - пенсійнага пасведчання, пасведчання інваліда (пры наяўнасці
 - у ім фатаграфіі);
 - студэнцкага білета;
 - даведкі органа ўнутраных спраў, якая пацвярджае асобу грамадзяніна (у выпадку страты (крадзяжу) пашпарта).

Забараняецца выдаваць выбаршчыкам па некалькі бюлетэняў (за іншых членаў сям'і, сяброў, знаёмых і г.д.);

3. Галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыкаў

У адпаведнасці з арт. 54 Выбарчага кодэкса, участковая камісія абавязана забяспечыць магчымасць удзельнічаць у галасаванні выбаршчыкам, якія па стане здароўя або па іншых уважлівых прычынах не могуць прыйсці ў дзень выбараў у памяшканне для галасавання. Для гэтых мэтаў ва ўчастковай камісіі павінны быць не больш за тры пераносныя скрыні для галасавання.

Пісьмовыя або вусныя просьбы выбаршчыкаў аб арганізацыі галасавання па месцы іх знаходжання заносзяцца ў адмысловы спіс, у якім указваюцца ўстаноўленыя дадзеныя пра гэтых асоб, і які падпісваецца старшынёй або сакратаром участковай камісіі. **Пры гэтым афіцыйнага пацверджання прычын немагчымасці прыйсці ў памяшканне для галасавання не патрабуецца.** Выбаршчыкі могуць звярнуцца з просьбай аб арганізацыі галасавання па месцы іх знаходжання ў любы час пасля стварэння ўчастковай камісіі, а ў дзень галасавання -- не пазней чым за дзве гадзіны да заканчэння галасавання.

Для арганізацыі галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў старшыня або сакратар участковай камісіі з асноўнага спіса грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах, выпісвае ў асобны ўкладны ліст дадзеныя пра гэтых асоб і падпісвае яго. У гэтым укладным лісце выбаршчыкі, якія галасуюць па месцы свайго знаходжання, пры атрыманні бюлетэня ўласнаручна распісваюцца. Затым у асноўным спісе ставіцца адзнака, што гэтыя асобы прагаласавалі па месцы свайго знаходжання. Укладныя лісты са спісам грамадзян, што прагаласавалі па месцы свайго знаходжання, павінны захоўвацца разам з асноўным спісам грамадзян.

Пры ажыццяўленні галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў сябры ўчастковай камісіі атрымліваюць пад роспіс бюлетэні ў колькасці, якая адпавядае колькасці просьб выбаршчыкаў.

Запрашэнне прагаласаваць не ўключаных у спіс грамадзян членамі камісіі, якія выехалі з пераносны урнай - гэта парушэнне

Працэдура галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў павінна быць аналагічнай правілам, устаноўленым для галасавання на ўчастку для галасавання.

3.1. Што важна падчас назірання?

Назіранне за галасаваннем па месцы знаходжання выбаршчыкаў выклікае вялікія цяжкасці, паколькі патрабуе дадатковых арганізацыйных выдаткаў і людскіх рэсурсаў.

Станоўчым момантам з'яўляецца тое, што працэдура галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў даволі падрабязна прапісана ў арт.54 Выбарчага кодэкса, і задача назіральнікаў -- дамагчыся ад выбарчай камісіі прытрымлівацца яе.

Назіральнік мае права знаёміцца са спісам выбаршчыкаў, якія галасуюць па месцы знаходжання, а таксама з колькасцю бюлетэняў, якія бяруць сябры камісіі, што суправаджаюць пераносныя скрыні для галасавання.

Пасля вяртання сяброў выбарчай камісіі назіральнік павінен прасачыць, каб у асноўным спісе грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах, абавязкова была зроблена адзнака аб выбаршчыках, якія прагаласавалі па месцы свайго знаходжання.

Бюлетэні, змешчаныя ў пераносных скрынях, павінны падлічвацца асобна. Калі ў якой-небудзь са скрынь колькасць бюлетэняў акажацца большай, чым колькасць просьб выбаршчыкаў, у гэтым выпадку назіральнік можа запатрабаваць, каб усе бюлетэні з гэтай скрыні былі прызнаны несапраўднымі.

Падвядзенне вынікаў галасавання на ўчастку

У адпаведнасці з арт.55 Выбарчага кодэкса, скрыні для галасавання адчыняюцца ўчастковай камісіяй толькі пасля сыходу апошняга выбаршчыка з памяшкання выбарчага ўчастку і абвясчэння старшынёй камісіі пра завяршэнне галасавання.

1. Працэдура падліку

1.1. Падлік нявыкарыстаных бюлетэняў

Перад адкрыццём скрынь для галасавання ўсе нявыкарыстаныя бюлетэні падлічваюцца, агалошваецца іх колькасць, а затым яны пагашаюцца, складаюцца ў пакеты і апячатваюцца. Спосаб пагашэння бюлетэняў вызначаецца ўчастковай камісіяй (абрэзка вуглоў, напрыклад). На пакетах указваюцца назва і нумар участка, колькасць нявыкарыстаных бюлетэняў. Пакеты падпісваюцца старшынёй і сакратаром участкай камісіі ў прысутнасці сяброў камісіі.

1.2. Чарговасць адкрыцця скрынь для галасавання

Адкрыццё скрынь для галасавання і падлік галасоў ажыццяўляюцца па чарзе: спачатку падлічваюцца бюлетэні, якія знаходзяцца ў скрыні, што выкарыстоўвалася пры датэрміновым галасаванні; затым -- якія знаходзяцца ў пераносных скрынях, што выкарыстоўваліся пры галасаванні па месцы знаходжання выбаршчыкаў; і пасля гэтага -- у скрынях для галасавання, якія знаходзіліся ў дзень выбараў у памяшканні ўчастка для галасавання. Вынікі падліку галасоў агалошваюцца старшынёй камісіі.

1.3. Парадак падліку галасоў

Падлік галасоў выбаршчыкаў праводзіцца непасрэдна сябрамі ўчастковай камісіі без перапынку да атрымання вынікаў галасавання.

Участковая камісія па спісе грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах, устанавівае агульную колькасць выбаршчыкаў на ўчастку, а таксама колькасць выбаршчыкаў, якія атрымалі бюлетэні.

На падставе бюлетэняў, якія знаходзіліся ў скрынях для галасавання, участковая камісія спачатку асобна, а затым сумуючы дадзеныя, устанавівае:

- агульную колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні, у тым ліку: а) колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у датэрміновым галасаванні б) колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні па месцы свайго знаходжання в) колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні ў дзень выбараў у памяшканні ўчастка для галасавання ;
- колькасць галасоў, пададзеных за кожнага кандыдата ў Прэзідэнта;
- колькасць галасоў, пададзеных супраць усіх кандыдатаў у Прэзідэнта;
- колькасць бюлетэняў, прызнаных несапраўднымі.

У адпаведнасці з арт.55 ВК старшыня камісіі павінен агучыць вынікі асобнага падліку галасоў!

Неабходна патрабаваць такога агалошвання, асабліва вынікаў падліку галасоў падчас датэрміновага галасавання і галасавання ў дзень выбараў.

Уносіць змены ў спісы грамадзян, што маюць права ўдзельнічаць у выбарах, пасля пачатку падліку галасоў забараняецца.

1.4. Якія бюлетэні прызнаюцца несапраўднымі?

- неўстаноўленага ўзору;
- на адваротным баку якіх адсутнічаюць подпісы не меней 2-х сяброў участкай камісіі;
- у якіх знак пастаўлены больш чым у адным квадраце або не пастаўлены ні ў адным з іх.

У выпадку ўзнікнення сумненняў у сапраўднасці бюлетэня пытанне вырашаецца ўчастковай камісіяй шляхам галасавання. Пры гэтым на адваротным баку кожнага з такіх бюлетэняў робіцца запіс аб прызнанні яго сапраўдным альбо несапраўдным. Гэты запіс павінен быць засведчаны подпісамі не меней двух асобаў, якія ўваходзяць у склад участкай камісіі. Несапраўдныя бюлетэні пакуюцца асобна.

1.5. Выніковы пратакол

Пасля завяршэння падліку галасоў праводзіцца паседжанне ўчастковай камісіі, на якім устанаўліваюцца і заносяцца ў пратакол вынікі галасавання. Не дапускаецца запаўненне пратакола алоўкам і ўнясенне ў яго выпраўленняў. Пратакол падпісваецца старшынёй, намеснікам старшыні, сакратаром і сябрамі камісіі.

На паседжанні разглядаюцца асабістыя меркаванні сяброў участковых камісій (калі такія ёсць), а таксама скаргі і заявы аб парушэннях пры галасаванні і падліку галасоў.

Пратакол пасля падпісання неадкладна накіроўваецца асабіста старшынёй або намеснікам старшыні, або сакратаром участковай камісіі ў адпаведную акруговую камісію, а таксама ў орган, які ўтварае камісію, для інфармацыі.

Да пратакола, які накіроўваецца ў акруговую камісію, прыкладаюцца, калі яны маюцца, асабістыя меркаванні сяброў камісіі, заявы давераных асоб кандыдатаў і іншых асоб аб парушэннях, дапушчаных падчас галасавання або пры падліку галасоў, і прынятыя па іх рашэнні камісіі.

Копія пратакола пасля яго падпісання ўчастковай камісіяй вывешваецца для ўсеагульнага азнаямлення ў месцы, вызначаным камісіяй.

2. Агульныя прынцыпы назірання

Назіральнік не мае права прымаць удзел у падліку галасоў, галоўная яго задача -- уважліва сачыць за працай выбарчай камісіі, паслядоўна весці запісы вынікаў падліку.

Назіральнік павінен зрабіць усё магчымае, каб пры падліку галасоў знаходзіцца на такой адлегласці, якая давала б яму магчымасць аглядаць (бачыць) змест выбарчага бюлетэня. У законе не абумоўлена такое права назіральніка, але і няма такой забароны.

Асаблівую ўвагу назіральнік павінен звярнуць на "арыфметыку" пры падліку бюлетэняў: калі ад агульнай колькасці атрыманых участковай камісіяй бюлетэняў адняць

1. бюлетэні, атрыманыя выбаршчыкамі пры датэрміновым галасаванні
2. бюлетэні, атрыманыя выбаршчыкамі, якія прагаласавалі па месцы свайго знаходжання
3. бюлетэні, атрыманыя выбаршчыкамі, што прагаласавалі ў дзень выбараў на выбарчым участку
4. бюлетэні, сапсаваныя выбаршчыкамі, то павінна атрымаецца лічба, роўная колькасці нявыкарыстаных бюлетэняў, якія засталіся ў выбарчай камісіі. У выпадку разыходжання паміж гэтымі лічбамі варта запатрабаваць пераправеркі вынікаў галасавання на дадзеным выбарчым участку.

ЦВК патрабуе ад участковых камісій, каб назіральнікі і сябры ўчастковай камісіі займаюць месцы, вызначаныя ў памяшканні ўчастковай камісіі, згодна са схемай:

Пасля вызначэння канчатковых вынікаў галасавання па дадзеным выбарчым участку назіральнік павінен вырабіць копію пратакола ўчастковай камісіі аб выніках галасавання ўласнымі сіламі і сродкамі (лепш за ўсё, калі гэтая копія будзе выраблена шляхам фатаграфавання яе на лічбавы фотаапарат або на сатавы тэлефон). Без копій пратаколаў з выбарчых участкаў немагчыма пераканацца ў правільнасці абвешчаных акруговай, камісіяй вынікаў выбараў.

Перашкоды назіральнікам, адказнасць

Участковая камісія мае права пазбавіць нацыянальнага назіральніка акрэдытацыі ў выпадку парушэння ім заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб выбарах.

Мы перакананыя, што назіральнікі маюць права весці фота-відэа здымку любых этапаў працы выбарчай камісіі, а асабліва - парушэнняў выбарчага заканадаўства. аднак ЦВК ўстанавіла наступныя правілы:

Фота-, відэаздымка ў памяшканні ўчастковай камісіі ажыццяўляецца назіральнікамі ў наступным парадку:

старшыня ўчастковай камісіі загадзя вызначае месца, з якога назіральнікам дазваляецца зрабіць некалькі здымкаў, якія ілюструюць працэс галасавання і падліку галасоў. Пры гэтым назіральнік не павінен ствараць перашкоды для сяброў ўчастковай камісіі і выбаршчыкаў.

Старшыня камісіі можа загадзя вызначыць месца для такіх здымак, размясціўшы там ўказальнік "Месца для фотаздымкаў"; фота-, відэаздымка членаў ўчастковай камісіі, выбарнікаў без іх дазволу і дазволу старшыні ўчастковай камісіі забараняецца.

УЗОРЫ СПРАВАЗДАЧ

Форма 1. Датэрміновае галасаванне			Дата (00)	
Назиральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
1А. Калі так, то апішыце коратка:				
ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)				
2. Ці былі акрэдытаваны і дапушчаны да назірання ўсе назіральнікі на ўчастках падчас датэрміновага галасавання?			Так	Не
2А. Калі не, то апішыце коратка:				
Каму было адмоўлена ў рэгістрацыі? (імя, прозвішча)	Кім ён вылучаны?		Як УВК абгрунтавала адмову? (10 словаў максімум)	
3. Ад якіх арганізацый акрэдытаваны назіральнікі на выбарчым участку? Ці ажыццяўляюць яны назіранне на практыцы?				
4. Якія міжнародныя назіральнікі, СМІ прысутнічалі на УВК?				

5. Ці апячатваліся скрыні перад першым днём галасавання старшынёй камісіі ў прысутнасці не менш 2/3 сябраў камісіі?		Так	Не
5.1. Ці ствараліся перашкоды для назіральнікаў пры гэтай працэдуры?		Так	Не
6. Ці працавала камісія згодна з графікам працы?		Так	Не
7. Ці прысутнічалі на ўчастку для галасавання пастароннія асобы?		Так	Не
7.1. Калі так, то апішыце коратка:			
хто	колькі часу	з якой мэтай	
8. Ці фіксаваліся факты прымусу да ўдзелу ў датэрміновым галасаванні?		Так	Не
8.1. Калі так, то апішыце коратка:			
Хто прымушаў? (<i>прозвішча, пасада</i>)	Каго прымушалі? (<i>імя, прозвішча</i>)	Як адбываўся прымус? (<i>10 словаў максімум</i>)	
9. Ці вывешваўся пратакол з дадзенымі аб колькасці прыняўшых удзел у галасаванні пасля кожнага дня датэрміновага галасавання?		Так	Не
10. Ці ствараліся перашкоды назіральнікам пры падліку імі колькасці выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у датэрміновым галасаванні?		Так	Не
11. Ці супадае колькасць прагаласаваўшых датэрмінова, прадстаўленая УВК, з аналагічнай лічбай, атрыманай назіральнікам?		Так	Не
12. Ці назіралі за датэрміновым галасаваннем іншыя назіральнікі, акрэдытаваныя ва УВК?		Так	Не

13. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?		Так	Не
13.1. Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?		Так	Не
13.2. Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?		Так	Не
13.2.1 Калі так, то ашішыце якія (10 слоў максімум):			
14. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?		Так	Не
15. Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?		Так	Не
16. Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварвання)?		Так	Не
16.1. Калі не, то ашішыце якія (10 слоў максімум):			
17. Колькі чалавек прагаласавала датэрмінова?			
Дата (дзень)	Па падліках назіральніка	Абвешчана УВК	
18. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)			
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2	

Форма 1. Датэрміновае галасаванне			Дата (00)	
Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
1А. Калі так, то апішыце коратка:				
ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)				
2. Ці былі акрэдытаваны і дапушчаны да назірання ўСЕ назіральнікі на ўчастках падчас датэрміновага галасавання?			Так	Не
2А. Калі не, то апішыце коратка:				
Каму было адмоўлена ў рэгістрацыі? (імя, прозвішча)	Кім ён вылучаны?	Як УВК абгрунтавала адмову? (10 словаў максімум)		
3. Ад якіх арганізацый акрэдытаваны назіральнікі на выбарчым участку? Ці ажыццяўляюць яны назіранне на практыцы?				
4. Якія міжнародныя назіральнікі, СМІ прысутнічалі на УВК?				

5. Ці апячатваліся скрыні перад першым днём галасавання старшынёй камііі ў прысутнасці не менш 2/3 сябраў камііі?		Так	Не
5.1. Ці ствараліся перашкоды для назіральнікаў пры гэтай працэдуры?		Так	Не
6. Ці працавала каміііа згодна з графікам працы?		Так	Не
7. Ці прысутнічалі на ўчастку для галасавання пастароннія асобы?		Так	Не
7.1. Калі так, то апішыце коратка:			
хто	колькі часу	з якой мэтай	
8. Ці фіксаваліся факты прымусу да ўдзелу ў датэрміновым галасаванні?		Так	Не
8.1. Калі так, то апішыце коратка:			
Хто прымушаў? (прозвішча, пасада)	Каго прымушалі? (імя, прозвішча)	Як адбываўся прымус? (10 словаў максімум)	
9. Ці вывешваўся пратакол з дадзенымі аб колькасці прыняўшых удзел у галасаванні пасля кожнага дня датэрміновага галасавання?		Так	Не
10. Ці ствараліся перашкоды назіральнікам пры падліку імі колькасці выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у датэрміновым галасаванні?		Так	Не
11. Ці супадае колькасць прагаласаваўшых датэрмінова, прадстаўленая УВК, з аналагічнай лічбай, атрыманай назіральнікам?		Так	Не
12. Ці назіралі за датэрміновым галасаваннем іншыя назіральнікі, акрэдытаваныя ва УВК?		Так	Не

13. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?		Так	Не
13.1. Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?		Так	Не
13.2. Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?		Так	Не
13.2.1 Калі так, то ашішыце якія (10 слоў максімум):			
14. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?		Так	Не
15. Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?		Так	Не
16. Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварывання)?		Так	Не
16.1. Калі не, то ашішыце якія (10 слоў максімум):			
17. Колькі чалавек прагаласавала датэрмінова?			
Дата (дзень)	Па падліках назіральніка	Абвешчана УВК	
18. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОТНАЕ (20 словаў максімум)			
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2	

Форма 1. Датэрміновае галасаванне			Дата (00)	
Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
1А. Калі так, то апішыце коратка:				
ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)				
2. Ці былі акрэдытаваны і дапушчаны да назірання ўСЕ назіральнікі на ўчастках падчас датэрміновага галасавання?			Так	Не
2А. Калі не, то апішыце коратка:				
Каму было адмоўлена ў рэгістрацыі? (імя, прозвішча)	Кім ён вылучаны?	Як УВК абгрунтавала адмову? (10 словаў максімум)		
3. Ад якіх арганізацый акрэдытаваны назіральнікі на выбарчым участку? Ці ажыццяўляюць яны назіранне на практыцы?				
4. Якія міжнародныя назіральнікі, СМІ прысутнічалі на УВК?				

5. Ці апячатваліся скрыні перад першым днём галасавання старшынёй камііі ў прысутнасці не менш 2/3 сябраў камііі?		Так	Не
5.1. Ці ствараліся перашкоды для назіральнікаў пры гэтай працэдуры?		Так	Не
6. Ці працавала каміііа згодна з графікам працы?		Так	Не
7. Ці прысутнічалі на ўчастку для галасавання пастароннія асобы?		Так	Не
7.1. Калі так, то апішыце коратка:			
хто	колькі часу	з якой мэтай	
8. Ці фіксаваліся факты прымусу да ўдзелу ў датэрміновым галасаванні?		Так	Не
8.1. Калі так, то апішыце коратка:			
Хто прымушаў? (прозвішча, пасада)	Каго прымушалі? (імя, прозвішча)	Як адбываўся прымус? (10 словаў максімум)	
9. Ці вывешваўся пратакол з дадзенымі аб колькасці прыняўшых удзел у галасаванні пасля кожнага дня датэрміновага галасавання?		Так	Не
10. Ці ствараліся перашкоды назіральнікам пры падліку імі колькасці выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у датэрміновым галасаванні?		Так	Не
11. Ці супадае колькасць прагаласаваўшых датэрмінова, прадстаўленая УВК, з аналагічнай лічбай, атрыманай назіральнікам?		Так	Не
12. Ці назіралі за датэрміновым галасаваннем іншыя назіральнікі, акрэдытаваныя ва УВК?		Так	Не

13. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?	Так	Не
13.1. Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?	Так	Не
13.2. Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?	Так	Не
13.2.1 Калі так, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
14. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?	Так	Не
15. Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?	Так	Не
16. Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварывання)?	Так	Не
16.1. Калі не, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
17. Колькі чалавек прагаласавала датэрмінова?		
Дата (дзень)	Па падліках назіральніка	Абвешчана УВК
18. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2

Форма 1. Датэрміновае галасаванне			Дата (00)	
Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
1А. Калі так, то апішыце коратка:				
ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)				
2. Ці былі акрэдытаваны і дапушчаны да назірання ўсё назіральнікі на ўчастках падчас датэрміновага галасавання?			Так	Не
2А. Калі не, то апішыце коратка:				
Каму было адмоўлена ў рэгістрацыі? (імя, прозвішча)	Кім ён вылучаны?	Як УВК абгрунтавала адмову? (10 словаў максімум)		
3. Ад якіх арганізацый акрэдытаваны назіральнікі на выбарчым участку? Ці ажыццяўляюць яны назіранне на практыцы?				
4. Якія міжнародныя назіральнікі, СМІ прысутнічалі на УВК?				

5. Ці апячатваліся скрыні перад першым днём галасавання старшынёй камісіі ў прысутнасці не менш 2/3 сябраў камісіі?	Так	Не
5.1. Ці ствараліся перашкоды для назіральнікаў пры гэтай працэдуры?	Так	Не
6. Ці працавала камісія згодна з графікам працы?	Так	Не
7. Ці прысутнічалі на ўчастку для галасавання пастароннія асобы?	Так	Не
7.1. Калі так, то апішыце коратка:		
хто	колькі часу	з якой мэтай
8. Ці фіксаваліся факты прымусу да ўдзелу ў датэрміновым галасаванні?	Так	Не
8.1. Калі так, то апішыце коратка:		
Хто прымушаў? (<i>прозвішча, пасада</i>)	Каго прымушалі? (<i>імя, прозвішча</i>)	Як адбываўся прымус? (<i>10 словаў максімум</i>)
9. Ці вывешваўся пратакол з дадзенымі аб колькасці прыняўшых удзел у галасаванні пасля кожнага дня датэрміновага галасавання?	Так	Не
10. Ці ствараліся перашкоды назіральнікам пры падліку імі колькасці выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у датэрміновым галасаванні?	Так	Не
11. Ці супадае колькасць прагаласаваўшых датэрмінова, прадстаўленая УВК, з аналагічнай лічбай, атрыманай назіральнікам?	Так	Не
12. Ці назіралі за датэрміновым галасаваннем іншыя назіральнікі, акрэдытаваныя ва УВК?	Так	Не

13. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?	Так	Не
13.1. Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?	Так	Не
13.2. Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?	Так	Не
13.2.1 Калі так, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
14. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?	Так	Не
15. Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?	Так	Не
16. Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварвання)?	Так	Не
16.1. Калі не, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
17. Колькі чалавек прагаласавала датэрмінова?		
Дата (дзень)	Па падліках назіральніка	Абвешчана УВК
18. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОТНАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2

Форма 1. Датэрміновае галасаванне			Дата (00)	
Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
1А. Калі так, то апішыце каротка:				
ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)				
2. Ці былі акрэдытаваны і дапушчаны да назірання ўСЕ назіральнікі на ўчастках падчас датэрміновага галасавання?			Так	Не
2А. Калі не, то апішыце каротка:				
Каму было адмоўлена ў рэгістрацыі? (імя, прозвішча)	Кім ён вылучаны?	Як УВК абгрунтавала адмову? (10 словаў максімум)		
3. Ад якіх арганізацый акрэдытаваны назіральнікі на выбарчым участку? Ці ажыццяўляюць яны назіранне на практыцы?				
4. Якія міжнародныя назіральнікі, СМІ прысутнічалі на УВК?				

5. Ці апячатваліся скрыні перад першым днём галасавання старшынёй камісіі ў прысутнасці не менш 2/3 сябраў камісіі?		Так	Не
5.1. Ці ствараліся перашкоды для назіральнікаў пры гэтай працэдуры?		Так	Не
6. Ці працавала камісія згодна з графікам працы?		Так	Не
7. Ці прысутнічалі на ўчастку для галасавання пастароннія асобы?		Так	Не
7.1. Калі так, то апішыце каратка:			
хто	колькі часу	з якой мэтай	
8. Ці фіксаваліся факты прымусу да ўдзелу ў датэрміновым галасаванні?		Так	Не
8.1. Калі так, то апішыце каратка:			
Хто прымушаў? (<i>прозвішча, пасада</i>)	Каго прымушалі? (<i>імя, прозвішча</i>)	Як адбываўся прымус? (<i>10 словаў максімум</i>)	
9. Ці вывешваўся пратакол з дадзенымі аб колькасці прыняўшых удзел у галасаванні пасля кожнага дня датэрміновага галасавання?		Так	Не
10. Ці ствараліся перашкоды назіральнікам пры падліку імі колькасці выбаршчыкаў, прыняўшых удзел у датэрміновым галасаванні?		Так	Не
11. Ці супадае колькасць прагаласаваўшых датэрмінова, прадстаўленая УВК, з аналагічнай лічбай, атрыманай назіральнікам?		Так	Не
12. Ці назіралі за датэрміновым галасаваннем іншыя назіральнікі, акрэдытаваныя ва УВК?		Так	Не

13. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?	Так	Не
13.1. Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?	Так	Не
13.2. Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?	Так	Не
13.2.1 Калі так, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
14. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?	Так	Не
15. Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?	Так	Не
16. Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварвання)?	Так	Не
16.1. Калі не, то ашішыце якія (10 слоў максімум):		
17. Колькі чалавек прагаласавала датэрмінова?		
Дата (дзень)	Па падліках назіральніка	Абвешчана УВК
18. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОТНАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2

Форма 2. Галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыка

Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці вёўся асобны спіс выбаршчыкаў, якія заявілі пра сваё жаданне галасаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
1.1 Ці зафіксаваны факты ўнясення ў дадзены спіс асобаў, якія не звярталіся з падобнай просьбай?			Так	Не
1.1.1 Калі так, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
2. Ці прадастаўлялася старшынёй УВК інфармацыя назіральнікам аб колькасці пажадаўшых прагаласаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
2.1 Калі не, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
3. Ці выдавалася сябрам УВК, якія ажыццяўляюць арганізацыю галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў, такая колькасць бюлетэняў, якая адпавядае колькасці выбаршчыкаў у адпаведным спісе?			Так	Не
3.1 Калі не, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
4. Ці было дазволена назіральнікам паехаць разам з сябрамі камісіі для прысутнасці пры галасаванні па месцы знаходжання выбаршчыкаў?			Так	Не
4.1 Калі не, укажыце прычыну адмовы				
4.2 Ці фіксаваліся выпадкі, калі выбаршчыкі заяўлялі, што не выказвалі жадання галасаваць па месцы свайго знаходжання, калі да іх прыходзілі сябры УВК?			Так	Не
4.2.1 Калі так, апішыце падрабязна (пажадана з указаннем адрасоў такіх выбаршчыкаў)				
4.3 Ці фіксаваліся выпадкі прамой ці прыхаванай агітацыі з боку сяброў УВК падчас арганізацыі галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў?			Так	Не
4.3.1 Калі так, то апішыце коратка				

5. Ці ўносіліся выбаршчыкі ў спіс для галасавання па месцы знаходжання пасля 18.00?	Так	Не
5.1 Калі так, то апішыце падрабязна (15 словаў максімум)		
6. Ці захоўваліся скрыні для галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў у бачным для назіральнікаў месцы?	Так	Не
7. Ці супала колькасць прагаласаваўшых па месцы свайго знаходжання з колькасцю скарыстаных сябрамі УВК бюлетэняў?	Так	Не
8. Ці назіралі іншыя акрэдытаваныя назіральнікі за працэдурай галасавання па месцы знаходжання?	Так	Не
9. Колькі часу атсутнічалі сябры камісіі, якія праводзілі галасаванне па месцу знаходжання выбаршчыкаў?	Час (гадзіны:хвіліны)	
10. Ці забяспечваліся пра галасаванні ўмовы медыцынскай бяспекі (сябры камісіяў забяспечаны маскамі і антысептыкамі)?	Так	Не
11. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1	Подпіс назіральніка 2	

Форма 2. Галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыка

Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
1. Ці вёўся асобны спіс выбаршчыкаў, якія заявілі пра сваё жаданне галасаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
1.1 Ці зафіксаваны факты ўнясення ў дадзены спіс асобаў, якія не звярталіся з падобнай просьбай?			Так	Не
1.1.1 Калі так, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
2. Ці прадастаўлялася старшынёй УВК інфармацыя назіральнікам аб колькасці пажадаўшых прагаласаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
2.1 Калі не, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
3. Ці выдавалася сябрам УВК, якія ажыццяўляюць арганізацыю галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў, такая колькасць бюлетэняў, якая адпавядае колькасці выбаршчыкаў у адпаведным спісе?			Так	Не
3.1 Калі не, апішыце коратка (15 словаў максімум)				
4. Ці было дазволена назіральнікам паехаць разам з сябрамі камісіі для прысутнасці пры галасаванні па месцы знаходжання выбаршчыкаў?			Так	Не
4.1 Калі не, укажыце прычыну адмовы				
4.2 Ці фіксаваліся выпадкі, калі выбаршчыкі заяўлялі, што не выказвалі жадання галасаваць па месцы свайго знаходжання, калі да іх прыходзілі сябры УВК?			Так	Не
4.2.1 Калі так, апішыце падрабязна (пажадана з указаннем адрасоў такіх выбаршчыкаў)				
4.3 Ці фіксаваліся выпадкі прамой ці прыхаванай агітацыі з боку сяброў УВК падчас арганізацыі галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў?			Так	Не
4.3.1 Калі так, то апішыце коратка				

5. Ці ўносіліся выбаршчыкі ў спіс для галасавання па месцы знаходжання пасля 18.00?	Так	Не
5.1 Калі так, то апішыце падрабязна (15 словаў максімум)		
6. Ці захоўваліся скрыні для галасавання па месцы знаходжання выбаршчыкаў у бачным для назіральнікаў месцы?	Так	Не
7. Ці супала колькасць прагаласаваўшых па месцы свайго знаходжання з колькасцю скарыстаных сябрамі УВК бюлетэняў	Так	Не
8. Ці назіралі іншыя акрэдытаваныя назіральнікі за працэдурай галасавання па месцы знаходжання?	Так	Не
9. Колькі часу атсутнічалі сябры камісіі, якія праводзілі галасаванне па месцы знаходжання выбаршчыкаў?	Час (гадзіны:хвіліны)	
10. Ці забяспечваліся пра галасаванні ўмовы медыцынскай бяспекі (сябры камісіяў забяспечаны маскамі і антысептыкамі)?	Так	Не
11. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2

Форма 3. Галасаванне на выбарчым участку ў дзень выбараў

Назиральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
<p>Калі так, то ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання, ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)</p>				
Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога прыветварвання)?			Так	Не
Калі не, то апішыце падрабязна				
1.1 Ці прадставілі назиральнікам колькасць выбаршчыкаў на ўчастку?			Так	Не
1.1.1 калі так, то укажыце колькасць выбаршчыкаў на ўчастку				
1.2 Ці прадставілі назиральнікам колькасць атрыманых бюлетэняў?			Так	Не
1.2.1 калі так, то укажыце колькасць атрыманых бюлетэняў				
1.3 Ці прадставілі назиральнікам колькасць пажадаўшых галасаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
1.3.1 калі так, то укажыце колькасць пажадаўшых галасаваць па месцы свайго знаходжання				
2. Ці маглі Вы і іншыя назиральнікі бачыць сталы для выдачы бюлетэняў, кабіны для галасавання і скрыні для бюлетэняў?			Так	Не
2.1 Калі не, апішыце падрабязна				

3. Ці фіксаваліся факты выдачы некалькіх бюлетэняў адной асобе?	Так	Не
3.1 Калі так, апішыце падрабязна		
4. Ці фіксаваліся выпадкі агітацыі на выбарчым участку?	Так	Не
4.1 Калі так, то кім праводзілася агітацыя? Якой была рэакцыя выбарчай камісіі?		
5. Ці паступалі скаргі на працу камісіі?	Так	Не
5.1 Калі так, то ад каго і па якіх падставах? Як камісія рэагавала на скаргі?		
6. Ці зафіксаваныя факты, калі на выбарчым участку НЕ прысутнічаў назіральнік (не сябра кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары"), але загадзя быў акрэдытаваны на выбарчым участку?	Так	Не
7. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?	Так	Не
7.1 Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?	Так	Не
7.1.1 Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?	Так	Не
7.1.2 Калі так, то апішыце якія		
8. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасць з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?	Так	Не
8.1 Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?	Так	Не
9. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1	Подпіс назіральніка 2	

Форма 3. Галасаванне на выбарчым участку ў дзень выбараў

Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
Ці адбывалася назіранне онлайн?			Так	Не
<p>Калі так, то ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання, ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакуманты, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)</p>				
Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварвання)?			Так	Не
Калі не, то апішыце падрабязна				
1.1 Ці прадставілі назіральнікам колькасць выбаршчыкаў на ўчастку?			Так	Не
1.1.1 калі так, то укажыце колькасць выбаршчыкаў на ўчастку				
1.2 Ці прадставілі назіральнікам колькасць атрыманых бюлетэняў?			Так	Не
1.2.1 калі так, то укажыце колькасць атрыманых бюлетэняў				
1.3 Ці прадставілі назіральнікам колькасць пажадаўшых галасаваць па месцы свайго знаходжання?			Так	Не
1.3.1 калі так, то укажыце колькасць пажадаўшых галасаваць па месцы свайго знаходжання				
2. Ці маглі Вы і іншыя назіральнікі бачыць сталы для выдачы бюлетэняў, кабіны для галасавання і скрыні для бюлетэняў?			Так	Не
2.1 Калі не, апішыце падрабязна				

3. Ці фіксаваліся факты выдачы некалькіх бюлетэняў адной асобе?	Так	Не
3.1 Калі так, апішыце падрабязна		
4. Ці фіксаваліся выпадкі агітацыі на выбарчым участку?	Так	Не
4.1 Калі так, то кім праводзілася агітацыя? Якой была рэакцыя выбарчай камісіі?		
5. Ці паступалі скаргі на працу камісіі?	Так	Не
5.1 Калі так, то ад каго і па якіх падставах? Як камісія рэагавала на скаргі?		
6. Ці зафіксаваныя факты, калі на выбарчым участку НЕ прысутнічаў назіральнік (не сябра кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары"), але загадзя быў акрэдытаваны на выбарчым участку?	Так	Не
7. Ці назіралі вы на ўчастку выбаршчыкаў з парушэннем зроку?	Так	Не
7.1 Калі так, ці была прадстаўлена ім магчымасць прагаласаваць пасродкам лупы ці трафарэту?	Так	Не
7.1.1 Калі так, ці былі нейкія складанасці з рэалізацыяй гэтай магчымасці?	Так	Не
7.1.2 Калі так, то апішыце якія		
8. Ці даступны ўчастак архітэктурна для людзей з паніжанай мабільнасцю (маюцца прыстасаванні ў адпаведнасці з будаўнічымі нормамаі: пандусы, паніжаныя парогі, шырыня дзвярэй ня менш за 0,9м)?	Так	Не
8.1 Калі не, ці забяспечана камісія людзьмі, якія змогуць дапамагчы зайсці чалавеку з інваліднасцю?	Так	Не
9. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОТНАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1	Подпіс назіральніка 2	

Форма 4. Падлік галасоў

Назиральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
Ці адбываўся падлік онлайн?			Так	Не
<p>Калі так, то ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакументы, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)</p>				
Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварывання)			Так	Не
Калі не, то апішыце падрабязна				
1. Ці ўСЕ з акрэдытаваных назіральнікаў былі дапушчаны да падліку галасоў?			Так	Не
1.1 Калі не, укажыце, па якіх прычынах				
1.2 Ці зафіксаваныя факты, калі на выбарчым участку не прысутнічаў назіральнік (не сябра кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары"), але загадзя быў акрэдытаваны на выбарчым участку?			Так	Не
2. Ці маглі Вы і іншыя назіральнікі знаходзіцца ў зручным для назірання месцы?			Так	Не
3. Ці маглі Вы і іншыя назіральнікі бачыць змест бюлетэняў?			Так	Не
3.1 Калі не, з чым гэта было звязана				

4. Як былі размеркаваны ролі сяброў камісіі ў падліку галасоў?		
4.1 Ці праходзіў падлік галасоў галосна і празрыста для ўсіх сябраў камісіі (ці агучваўся кожны бюлетэнь адным з сябраў камісіі, і дэманставаўся астатнім сябрам камісіі і назіральнікам)?	Так	Не
4.2 Ці падлічвалася колькасць бюлетэняў у стосе за кожнага з кандыдатаў асобна?	Так	Не
5. Ці супала лічба па колькасці прагаласаваўшых, агучаная УВК, з аналагічнай лібчай, атрыманай назіральнікамі?	Так	Не
6. Ці ажыццяўляўся асобны падлік бюлетэняў з розных скрыняў (для датэрміновага галасавання, галасавання ў дзень выбараў на ўчастку, па месцы знаходжання выбаршчыкаў)?	Так	Не
7. Ці агучваліся дадзеныя асобнага падліку?	Так	Не
7.1 Калі так, то абавязкова ўкажыце вынікі галасавання за кожнага кандыдата па кожным з відаў галасавання		
8. Ці выдаляліся Вы ці іншыя назіральнікі падчас падліку галасоў?	Так	Не
8.1 Калі так, то па якіх прычынах? Апішыце падрабязна		
9. Ці падаваліся Вамі ці іншымі назіральнікамі скаргі на дзеянні камісіі?	Так	Не
9.1 Калі так, то на якія дзеянні?		
10. Ці сябры камісіі пісалі асабістыя меркаванні?	Так	Не
10.1 Калі так, то, што было падставай?		

11. Ці быў вывешаны выніковы пратакол з вынікамі галасавання для ўсеагульнага азначэння?	Так	Не
11.1 Ці задавальнялася просьба Ваша ці іншых назіральнікаў аб завярэнні копіі выніковага пратаколу сябрамі камісіі?	Так	Не
12. Ці разглядаліся на паседжанні УВК паступіўшыя скаргі?	Так	Не
12.1 Калі так, то якія вынікі?		
13. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОННАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1	Подпіс назіральніка 2	

Форма 4. Падлік галасоў

Назіральнікі:	Прозвішча		Тэлефон	
Месца назірання:	Вобласць	Раён	Населены пункт	Нумар УВК
Ці адбываўся падлік онлайн?			Так	Не
<p>Калі так, то ці пачынаўся стрым адначасова з пачаткам галасавання ці пазней, наколькі зручна размешчаная камера, ці можна бачыць усіх асобаў, якія прысутнічаюць на паседжанні, каб ацаніць наяўнасць кворуму, ці добра настроены гук, ці дэманструюцца на камеру якія небудзь дакументы, ці прысутныя выконваюць правілі медыцынскай бяспекі (наяўнасць масак, сацыяльнае дыстанцыяванне)</p>				
Ці быў участак падрыхтаваны згодна з правіламі медыцынскай бяспекі (наяўнасць антысептыкаў, сацыяльная дыстанцыя паміж выбаршчыкаў, сябры камісіі у масках, магчымасць скразнога праветварвання)			Так	Не
Калі не, то апішыце падрабязна				
1. Ці ўСЕ з акрэдытаваных назіральнікаў былі дапушчаны да падліку галасоў?			Так	Не
1.1 Калі не, укажыце, па якіх прычынах				
1.2 Ці зафіксаваныя факты, калі на выбарчым участку не прысутнічаў назіральнік (не сябра кампаніі "Праваабаронцы за свабодныя выбары"), але загадзя быў акрэдытаваны на выбарчым участку?			Так	Не
2. Ці маглі Вы і іншыя назіральнікі знаходзіцца ў зручным для назірання месцы?			Так	Не
3. Ці маглі Вы і іншыя назіральнікі бачыць змест бюлетэняў?			Так	Не
3.1 Калі не, з чым гэта было звязана				

4. Як былі размеркаваны ролі сяброў камісіі ў падліку галасоў?		
4.1 Ці праходзіў падлік галасоў галосна і празрыста для ўсіх сябраў камісіі (ці агучваўся кожны бюлетэнь адным з сябраў камісіі, і дэманставаўся астатнім сябрам камісіі і назіральнікам)?	Так	Не
4.2 Ці падлічвалася колькасць бюлетэняў у стосе за кожнага з кандыдатаў асобна?	Так	Не
5. Ці супала лічба па колькасці прагаласаваўшых, агучаная УВК, з аналагічнай лібчай, атрыманай назіральнікамі?	Так	Не
6. Ці ажыцяўляўся асобны падлік бюлетэняў з розных скрыняў (для датэрміновага галасавання, галасавання ў дзень выбараў на ўчастку, па месцы знаходжання выбаршчыкаў)?	Так	Не
7. Ці агучваліся дадзеныя асобнага падліку?	Так	Не
7.1 Калі так, то абавязкова ўкажыце вынікі галасавання за кожнага кандыдата па кожным з відаў галасавання		
8. Ці выдаляліся Вы ці іншыя назіральнікі падчас падліку галасоў?	Так	Не
8.1 Калі так, то па якіх прычынах? Апішыце падрабязна		
9. Ці падаваліся Вамі ці іншымі назіральнікамі скаргі на дзеянні камісіі?	Так	Не
9.1 Калі так, то на якія дзеянні?		
10. Ці сябры камісіі пісалі асабістыя меркаванні?	Так	Не
10.1 Калі так, то, што было падставай?		

11. Ці быў вывешаны выніковы пратакол з вынікамі галасавання для ўсеагульнага азначэння?	Так	Не
11.1 Ці задавальнялася просьба Ваша ці іншых назіральнікаў аб завярэнні копіі выніковага пратаколу сябрамі камісіі?	Так	Не
12. Ці разглядаліся на паседжанні УВК наступіўшыя скаргі?	Так	Не
12.1 Калі так, то якія вынікі?		
13. Дапаўненні – калі трэба паведаміць нешта ВЕЛЬМІ ІСТОТНАЕ (20 словаў максімум)		
Подпіс назіральніка 1		Подпіс назіральніка 2

УЗОРЫ ЗАЯВАЎ

**Узор заявы
аб вылучэнні назіральніка ва ўчастковую выбарчую камісію
шляхам збору подпісаў выбаршчыкаў**

Ва ўчастковую камісію ўчастка для галасавання № _____

(адрас, па якім знаходзіцца камісія – вобласць, горад (раён), вул., № дома)

па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

ЗАЯВА.

Мы, грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія валодаюць выбарчым правам, згодна з Выбарчым кодэксам (ч. 3 арт. 13), накіроўваем назіральнікам на паседжанні ўчастковай выбарчай камісіі № _____ (вобл., р-н., горад, вул.) па падрыхтоўцы і правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 2020 г., а таксама на выбарчы участак падчас датэрміновага галасавання, галасавання ў дзень выбараў, падліку галасоў, устанаўлення вынікаў галасавання на выбарчым участку.

прозвішча, імя, імя па бацьку вылучаемай асобы, год нараджэння

месца жыхарства вылучаемай асобы, тэлефон

№	Прозвішча, імя, імя па бацьку, нараджэння дата	Месца жыхарства	Дата подпіса	Подпіс
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

**Узор заявы назіральніка
аб парушэнні Выбарчага кодэкса на імя старшыні ўчастковай выбарчай камісіі**

Старшыні ўчастковай выбарчай камісіі № _____

(адрас, па якім знаходзіцца камісія – вобласць, горад (раён), вул., № дома)
па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
ад назіральніка _____

ЗАЯВА

аб парушэнні Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

“ _____ ” _____ 2020 г. мною было выяўлена парушэнне артыкула _____
Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Парушэнне выявілася ў
наступным _____

У адпаведнасці з арт.49 Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь, прашу разгледзець маю
заяву і паведаміць мне пісьмова аб прынятым Вамі рашэнні у вызначаным Законам парадку
па адрасе _____.

“ _____ ” _____ 2020 г.

подпіс назіральніка

Узор акта аб парушэнні выбарчага заканадаўства на выбарчым участку

АКТ

аб парушэнні выбарчага заканадаўства

(назва і нумар участковай камісіі, месца знаходжання)

Назва парушэння, артыкул Кодэкса _____

Прозвішча, імя, імя па бацьку назіральніка _____

Месца жыхарства _____

Дата і месца парушэння _____

Хто здзейсніў парушэнне _____

Апісанне парушэння _____

Каму быў перададзены Акт _____

(УВК, ТВК, ЦВК, Пракуратура)

Сведкі _____

“ ” _____ 2020г.

Узор заявы назіральніка аб парушэнні выбарчага заканадаўства на імя пракурора

Пракурору _____
(горад, раён)

ад назіральніка _____

ЗАЯВА

аб парушэнні Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь

Я, _____
(прозвішча, імя, імя па бацьку назіральніка)

паведамляю, што падчас падрыхтоўкі і правядзення выбараў на выбарчым участку № ____, па правядзенні выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, якая(які) месціца па адрасе _____, былі дапушчаны сур'ёзныя парушэнні выбарчага заканадаўства і іншых актаў _____. Парушэнні выявілася ў наступным _____

Дадзеныя парушэнні паўплывалі на вынікі галасавання (умовы правядзення выбараў).

У адпаведнасці з арт. 49 Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь, Закона Рэспублікі Беларусь "Аб пракуратуры Рэспублікі Беларусь"

ПРАШУ:

1. даць прававую ацэнку выяўленым фактам;
2. прыняць меры пракурорскага рэагавання;
3. прыцягнуць віноўных асоб да адказнасці ў вызначаным законам парадку;
4. паведаміць мне пісьмова аб прынятым рашэнні у вызначаным Законом парадку па адрасе: _____.

Да Заявы дадаецца:

1. акты і заявы аб парушэннях.

"__" _____ 2020 г.

(подпіс назіральніка)

Выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

_____ 2020 г.

Участковая камісія па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 2020
ўчастка для галасавання № _____

(месца знаходжання ўчастка для галасавання, веска, пасёлак, раён, раён у горадзе, горад, вобласць)

ПРАТАКОЛ*

аб выніках галасавання па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

(указаць тур выбараў ці галасавання)

У выніку падліку галасоў участковая выбарчая камісія ўстанавіла:

1. Агульная колькасць выбаршчыкаў на ўчастку (вызначаецца па спісу грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах) _____

2. Колькасць выбаршчыкаў, якія атрымалі бюлетэні (вызначаецца шляхам падліку подпісаў выбаршчыкаў у спісе грамадзян, якія маюць права ўдзельнічаць у выбарах) _____

3. Колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні (вызначаецца шляхам падліку бюлетэняў, якія знаходзіліся ў скрынках для галасавання), _____

у тым ліку:

3.1. колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у датэрміновым галасаванні _____

3.2. колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні па месцы знаходжання _____

3.3. колькасць выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні ў дзень выбараў у памяшканні ўчастка для галасавання _____

4. Колькасць галасоў, пададзеных за кожнага кандыдата ў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, па якіх праводзілася галасаванне ў дзень выбараў

Прозвішча, імя, імя па бацьку	4. Колькасць галасоў, пададзеных за кандыдата

5. Колькасць галасоў, пададзеных за кандыдата _____ (кандыдатаў), які выбыў (выбылі) у перыяд датэрміновага галасавання _____

* Копія пратакола ўчастковай камісіі пасля яго падпісання вывешваецца для ўсеагульнага азнаямлення ў месцы, устаноўленым камісіяй.

Да пратакола, які накіроўваецца ў адпаведную раёную, гарадзкую, раёную ў горадзе камісію па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, прыкладаюцца, калі яны ёсць, асобныя думкі членаў камісіі, заявы давераных асоб кандыдатаў у Прэзідэнта і іншых асоб аб парушэннях, дапушчаных у ходзе галасавання або пры падліку галасоў, і прынятыя па іх рашэнні камісіі.

- 6. Колькасць галасоў, пададзеных супраць усіх кандыдатаў _____
- 7. Колькасць галасоў, пададзеных супраць кандыдата, калі галасаванне праводзілася па адной кандыдатуры
- 8. Колькасць бюлетэняў, прызнаных несапраўднымі
- 9. Колькасць бюлетэняў, атрыманых участковай выбарчай камісіяй
- 10. Колькасць сапсаваных бюлетэняў
- 11. Колькасць нявыкарыстаных (пагашаных) бюлетэняў

Старшыня камісіі

_____ (подпіс) _____ (ініцыялы, прозвішча)

Намеснік

старшыні камісіі _____ (подпіс) _____ (ініцыялы, прозвішча)

Сакратар камісіі

_____ (подпіс) _____ (ініцыялы, прозвішча)

Члены камісіі:

1. _____ (подпіс) _____ (ініцыялы, прозвішча)	9. _____ (подпіс) _____ (ініцыялы, прозвішча)
2. _____	10. _____
3. _____	11. _____
4. _____	12. _____
5. _____	13. _____
6. _____	14. _____
7. _____	15. _____
8. _____	16. _____

Працэкол складзены _____ 2020 г.